

Anna Zadrożyńska

prof. dr hab. Anna Zadrożyńska

1938-2014

profesor

Useful links

[Publications in PBN](#) [1]

Badaczka kultury współczesnej i interpretatorka sensów obrzędowości tradycyjnej, jedyna polska etnologa prowadząca badania w PGR-ach i FSO, charyzmatyczna wykładowczyni "Etnografii Europy" (między innymi), inspirująca promotorka 158 prac magisterskich dotyczących nietypowych obszarów kultury, autorka znakomitych książek o ludowym wiązaniu i zjawiskach współczesnych.

pochowana na Cmentarzu Bródnowskim: kwatera 26H (rzęd 2, grób 1)

"Innego końca świata nie będzie" - wywiad z prof. Anną Zadrożyńską, przeprowadzony przez Filipa Wróblewskiego dla pisma antropologicznego "Barbarzyńca". Cały numer jest dostępny bezpłatnie w wersji elektronicznej na stronie: www.barbarzynca.com/1-19-2013 [2].

Area of interest

antropologia pracy, etnografia Europy, zwyczaje w kulturze współczesnej; obszar badań: Polska, Bałkany

Biography

Urodziła się 31 V 1938 w Warszawie, w rodzinie inteligenckiej od kilku pokoleń mieszkającej w Warszawie. Jej ojciec Teodor Zadrożyński był inżynierem, matka Waleria z domu Olszycka artystką malarką, starszy brat Wiesław Zadrożyński ukończył Politechnikę Warszawską, całe życie pracował jako inżynier (w latach osiemdziesiątych na kontrakcie w Algierii); był zapalonym węglarzem związanym z warszawskim węglarskim Klubem Turystycznym

„Rejsy”.

[Anna Zadrożyńska](#) [3] ukończyła żeńskie Liceum Sióstr Zmartwychwstank na warszawskim Żoliborzu, a maturę zdała w 1955 r. w klasie koedukacyjnej Liceum Ogólnokształcącego im. Księża Józefa Poniatowskiego w Warszawie i rozpoczęła studia na Politechnice Warszawskiej na Wydziale Technicznym (obecnie Elektroniki). Po zaliczeniu czterech semestrów postanowiła zmienić kierunek studiów aplikując na historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Los jednak sprawił, że w 1958 r. rozpoczęła studia na kierunku etnografia, na Wydziale Historycznym UW. Studia ukończyła w 1963 r., przedstawiając pracę magisterską *Warunki powodującej zanik tradycyjnego ubioru ludowego na Podlasiu w II połowie XIX wieku*, której promotorem był prof. Witold Dynowski.

1 października 1963 roku rozpoczęła pracę asystenta w Katedrze Etnografii UW. W 1972 r. obroniła pracę doktorską napisaną pod takim kierunkiem prof. Witolda Dynowskiego *Zawarcie małżeństwa, motywy zawarcia i oceny małżeństwa a system wartościowania współczesnych społeczeństw wiejskich w Polsce*. W tym samym roku poprowadziła pierwsze w historii warszawskiej etnografii/etnologii zajęcia o nazwie „Laboratorium etnograficzne”. (równoległe do grup laboratoryjnych prowadzonych przez dr Annę Kuczyńską-Skrzypek i dr Andrzeja Woźniaka). Tytuł doktora habilitowanego uzyskała w 1981 r. Książka *Homo faber i homo ludens. Etnologiczny szkic o pracy w kulturach tradycyjnej i współczesnej*, będąca podstawą habilitacji, ukazała się drukiem w roku 1983. W 1991 r. została zatrudniona na stanowisku profesora nadzwyczajnego. 24 I 1997 z ręką Prezydenta RP otrzymała nominację profesorską, a w 2002 r. została profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego.

Przez wiele lat była zastępcą Kierownika Katedry do Spraw Studenckich (bardzo lubianym przez studentów!), Kierownikiem Zakładu Antropologii Kulturowej (wcześniej Zakładu Etnologii Europy oraz Zakładu Historii Etnografii i Nauk Pomocniczych). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w 1984 roku Katedra Etnografii zmieniła nazwę na Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej. W latach 2001-2008 [Anna Zadrożyńska](#) [3] była Przewodniczącą Rady Naukowej Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej powstałego w 2001 roku w miejsce Katedry. Przez wiele lat była członkiem Rady Wydziału Historycznego UW. W latach siedemdziesiątych była członkiem Komisji do spraw modyfikacji na Wydziale Historycznym oraz Sekretarzem lub Przewodniczącą kolejnych Komisji Rekrutacyjnych. Wielokrotnie była wybierana do Komitetu Nauk Etnologicznych PAN (członkiem Komitetu była w latach 1987-1995 oraz 1999-2006. Na Uniwersytecie Warszawskim pracowała do 2008 roku, kiedy przeszła na emeryturę.

W rozmowie z Filipem Wróblewskim, opublikowanej w fragmentach w krakowskim czasopiśmie „Barbarzyńca” (*Innego końca* ... 2013), prof. [Anna Zadrożyńska](#) [3] z sympatią wspomina swoje studia na etnografii, na przestrzeni lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, w niezwykle kameralnym gronie (6 osób na roku), pod kierunkiem prof. Witolda Dynowskiego, wspaniałego wykładowcy, twórcy patriarchalno-familijnej atmosfery ówczesnej Katedry, mieszczącej się w jego domu przy ulicy Hożej 74. Wspomina te organizowane co roku Międzyuczelniane Obozy Etnograficzne gromadzące studentów etnografii wszystkich polskich ośrodków oraz gości z Czechosłowacji, Jugosławii, a nawet z Francji. W 1965 r. w ramach wymiany kadry instruktorskiej [Anna Zadrożyńska](#) [3] pojechała na podobny obóz do Belgradu. Obozy etnograficzne i praktyki letnie były szkołą warsztatu terenowego, który wykorzystywała w badaniach prowadzonych we wsiach na Podlasiu w latach 1963-66, w koszalińskich Państwowych Gospodarstwach Rolnych w latach 1967-68, w macedońskiej wsi Jablanica (w ramach interdyscyplinarnego projektu realizowanego we współpracy z Instytutem Folkloru w Skopje w latach 1979-87) oraz w warszawskiej Fabryce Samochodów Osobowych na Żeraniu od 1975 do 1978 r.

Swoimi umiejętnościami i doświadczeniami terenowymi dzieliła się ze studentami prowadząc kolejne grupy Laboratorium Etnograficznego, a także z wielkim zaangażowaniem kierując procesem badań swoich magistrantów i doktorantów oraz współpracując z studentami we własne badania m. in. w warszawskiej FSO. Studentów uczyła, że „badacz to nie nosorożec”, który eksploatuje swojego rozmówcę, a raczej człowiek, który próbuje poszerzyć swój horyzont myślowy na tyle, by dopuścić możliwość istnienia odmiennego punktu widzenia, by zaakceptować inną perspektywę patrzenia niemniej niż nasza godność szacunku i podjęcia próby zrozumienia. Z takiego pojmowania roli badacza terenowego wynikało rewolucyjne w tamtych czasach zalecenie, żeby prowadzonych w terenie wywiadów nie przecinać kolejnymi pytaniami kwestionariusza, a raczej stosować dyspozycję badawczą będącą zestawieniem tematów, które należy poruszyć w rozmowie. Tylko w ten sposób można było uchwycić prawdę o powstaniu, która konstruuje jego świat, życie i tożsamość. Trenowanie przez wiele lat takiej postawy kończyło się „rozdwojeniem ja/ni” (*Innego końca*..., s. 20) polegającym na nieuchronnym przyjmowaniu wobec świata postawy analitycznej, na badawczym podejściu do wszelkich, nie tylko terenowych, zdarzeń, na nieustannym interpretowaniu i podejmowaniu prób zrozumienia świata, działań, innych punktów widzenia.

Prócz wyjazdów badawczych podejmuje też podróże turystyczne i wizyty studyjne. Wyjechała do Czechosłowacji, Jugosławii (1965), do Francji (1970), Szwecji (1977), do Macedonii (1979), a w 1985 r. do Algierii, gdzie pracował jej brat Wiesław. Po powrocie z Algierii, na wiele lat przed spopularyzowaniem antropologii zmysłów, wspaniale opisywała zapach Afryki i z fascynacją opowiadała o fali odmienności kulturowej, która ją zalała w czasie tej podróży. Jej interpretacje doświadczeń turystycznych dowodziły, że antropologiem jest się nie tylko w czasie badań. Do każdej wycieczki starała się jak najlepiej przygotować, uważyć, że „podróże kształcą wykształconych”.

We wszystkich publikacjach Anny Zadrożyńskiej wyczuwa się skupiony namysł, konieczny by w sposób pogłębiony zrozumieć zjawiska, których doświadczała, o których przeczytała, które ją poruszały i angażowały emocjonalnie. Niewątpliwie zdolności literackie czyniły jej książki wspaniałą lekturą, wciągającą czytelnika w nurt coraz bardziej pogłębionej interpretacji rozważanego problemu. Fundamentem jej podejścia było przyjęcie fenomenologicznej koncepcji kultury, którą charakteryzowała w artykule opublikowanym w „Etnografii Polskiej” *Fenomenologiczna koncepcja historii i kultury. Zastosowanie w polskich badaniach etnograficznych*, 1968, z t. XII, 1, rozpoczynającym okres powojennej popularności podejścia fenomenologicznego w warszawskiej Katedrze Etnografii. Przed wojną tę perspektywę teoretyczną przyjmowała prof. Cezaria Baudouin de Courtenay Ehrenkretz Jdrzejewiczowa, której wybór pism [Anna Zadrożyńska](#) [3] wraz z Dorotą Zamojską przygotowała do druku w tomie zatytułowanym *Żaćuch tradycji: teksty wybrane*, red. A. Zadrożyńska, L. Mróz (Warszawa 2005).

Kolejne tematy badawcze Anna Zadrożyńska podejmuje z pasją badacza zaangażowanego. Z każdego odkrycia badawczego cieszyła się w sposób tak autentyczny i szczery, a przy tym swój radości potrafiła zarazić współpracowników i studentów. Jednym z pierwszych tematów, który ją zaangażował był irlandzki separatyzm. Aby wyjaśnić sytuację w Irlandii napisała trzy artykuły opublikowane w „Etnografii Polskiej”: *Podróże separatyzmu kulturowego w Irlandii*, 1969, t. XIII, z. 2; *Irlandzka kultura narodowa: zespół zanikających trendów*, 1970, t. XIV, z. 1; *Irlandia – dwa państwa, dwa narody*, 1970, t. XIV, z. 2. Teksty te pokazują pasję Autorki, która nie mogła prowadzić badań terenowych w Irlandii zagłębiając się w lektury nie tylko o kulturze i historii, lecz także o gospodarce, polityce i życiu społecznym wyspy, gromadząc ogromną wiedzę, której zdobycie było wówczas nieporównanie trudniejsze niż w dobie Internetu. Zebrane informacje ułożyła w pasjonujący wywód, tłumaczący sytuację w Irlandii w sposób niezwykle przekonujący, a przy tym unikający łatwych wniosków, takich jak wyjaśnianie większych problemów czynnikami religijnymi. Echo irlandzkich zainteresowań pojawiło się później w jej dydaktyce, kiedy na potrzeby wykładów z „Etnografii Europy” bzdzie studiowała wnikliwie historię i kulturę Celtów, a studentom jako lekturę bzdzie zadawała *Dziennik irlandzki* H. Bölla (Warszawa 1975). Do studiów nad problematyką narodów w Irlandii nawiązuje również artykuł z „Etnografii Polskiej” *Zaćożenia badań nad mitologią narodów*, 1985, t. 29, z. 1 proponujący projekt badań skupionych wokół ożywienia polskiej mitologii narodowej w okresie międzywojennym a Okręgiem Stołem.

Do lektury publikacji dotyczących Irlandii wystarczyła bierna znajomość języka angielskiego. Językiem, którym [Anna Zadrożyńska](#) [3] władała biegle był francuski i to z tego języka tłumaczyła teksty opublikowane w tomie zatytułowanym *Etnologia, wypisy* redagowanym przez Zofię Sokolewicz, (Warszawa 1969), przybliżył jej polskiemu czytelnikowi teksty Arnolda Van Gennepa, Rogera Bastide’a i Claude’a Levi-Straussa. Tłumaczenia te okazały się wprawdzie przed wielkim dziełem translatorskim jakim było przetłumaczenie *Elementarnych form życia religijnego* Emila Durkheima, opublikowanych po polsku w 1990 roku (Warszawa) i wielokrotnie wznawianych. Praca na tę książkę zapewniła tłumaczenie rozpoznawalnym nie tylko wśród antropologów, lecz także wśród socjologów i religioznawców.

[Anna Zadrożyńska](#) [3] chętnie czytała materiały źródłowe zaczerpnięte z różnych kontekstów. Zagłębiała się w kwestie małżeństwa i rodziny, które angażowały ją ze względu na osobiste doświadczenia, tropiła ten problem zarówno w czasie badań prowadzonych we wsiach podlaskich, jak i w macedońskiej Jablanicy. Doświadczenia podlaskie podsumowała m. in. w monografii zatytułowanej *Zawarcie małżeństwa. Analiza systemu wartościowania* (Warszawa 1974) i w artykule *The value system in the traditional and in the contemporaneous model of marriage in Polish villages* opublikowanym w „Etnologia Polona” 1978 vol. 4. W książce *Semejni obredi. Sporedbena monografija na polskite sela Pjntki i Twarogi i makedonsko selo Jablanica* wydanej w 1995 roku w Skopje oraz w publikacji *Ludowe obrzędy i podania. Etnograficzne i folklorystyczne studia porównawcze wsi polskiej i macedońskiej* (Warszawa 2002) dokonała zestawienia podlaskich i macedońskich zwyczajów związanych z życiem rodzinnym, dążąc do ukazania głębszego sensu działań mających na celu wytwarzanie i podtrzymywanie ładu społecznego wioskowych wspólnot. Do tego samego wątku tematycznego należał artykuł dotyczący podziałów i powiązań w społecznościami Eskimosów opublikowany w „Etnografii Polskiej” *Zasady eskimoskiego systemu klasyfikacji ludzi*, 1983, t.27, z. 1. Zainteresowanie kulturowymi aspektami małżeństwa skierowało ją do współpracy z seksuologami na wieki przed akademickim modą na antropologię płci i *gender*

studies. Jej tekst *Etnologiczne problemy seksuologii. Symbolika poci w kulturach rónych ludów* opublikowany w zbiorze *Seksuologia kulturowa* redagowanym przez K. Imielińskiego (Warszawa 1981) znacznie wyprzedza antropologiczne opracowania tej tematyki.

Projekt bada w koszańskich Państwowych Gospodarstwach Rolnych (PGR-ach) mia dotyczy ma?e?stwa i rodziny, tymczasem w wyniku wieloletnich prac terenowych powstała księka zogniskowana wokół problemu pracy. To przesunięcie tematyczne jest najlepszym dowodem ogromnej otwartości Autorki. W czasie rozmów z pracownikami PGR-ów zorientowała się, że o ile ją fascynują przemiany obyczajów rodzinnych związanych z poszarpaniem tradycyjnych więzi społecznych, o tyle jej rozmówców interesuje praca. Podjął za ich perspektywę postanowiła drżyć ten temat najpierw w PGR-ach, a potem w Fabryce Samochodów Osobowych na warszawskim Żeraniu. W efekcie powstała księka proponująca trójfazowy model przemian pracy w XX w. opisująca przechodzenie od tradycyjnych zajęć w gospodarstwie rolnym (znanych Badaczce z Podlasia), poprzez etap przejściowy opisywany na podstawie materiałów koszańskich, do fazy współczesnej obserwowanej w latach siedemdziesiątych na przykładzie Fabryki Samochodów Osobowych na Żeraniu. Monografia *Homo faber i homo ludens. Etnologiczny szkic o pracy w kulturach tradycyjnej i współczesnej* (Warszawa 1983) kreśli proces odejścia od tradycyjnego podziału na czas pracy i czas wiotowania, podkreśla pojawienie się nowej kategorii czasu wolnego a nie?d?cego wiotem oraz powolne eliminowanie „wiata domniemanego” (*Homo Faber*, s. 339) i w efekcie zamienianie re-kreacji (wiotecznej, powtarzającej się kreacji wiata) we współczesną rekreację wypeniając urlopowy czas nie-pracy. Ta księka Anny Zadrożyńskiej jest jedynym polskim opracowaniem etnograficznym dotyczącym PGR-ów, które przez prawie pięćdziesiąt lat realizowały na polskiej wsi socjalistyczny projekt rolnictwa kolektywnego, a których istnienie umknęło uwadze polskich etnologów i etnografów.

Zainteresowanie współczesności było elementem stałym w dorobku Anny Zadrożyńskiej, zmienna była sama współczesność. Pogłębione analizy procesów kulturowo-społecznych były próbą odpowiedzi na atak zmieniającej się rzeczywistości do?wiadczany jako atak emocjonalny. Pisała o tym „my uczeni penetrowaliśmy [...] świat, aby pojąć w?asny niepokój” (*Targowisko róno?ci*, Warszawa 2001, s. 9). W jej przypadku ów niepokój był uczuciem pojawiającym się w obliczu braku?adu. Zakładając, że to co jawi się jako nie?ad jest nową postacią jeszcze nierozpoznanego porz?dku, kreliła trajektorie rozwoju interesujących ją procesów zagłbiając się daleko w przeszłość, w czym pomocne jej były prace historyków, o których pisała: „bez historyków, wiec i historii (całej – krajów, kontynentów, wiata) przez nich napisanej, rozgryzionej, rozczonkowanej i na powrót skądanej, nie miałby?my bramy, która prowadzi do poszukiwania zwykoci i egzotyki, porz?dku i chaosu, realności i marze?, tak zawile realizowanych przez ca?e pokolenia ludzi” (*Targowisko*, s. 14).

Przykłady takich erudycyjnych podróży w przeszłość znajdziemy między innymi w księce *Targowisko róno?ci*. Analizując w niej komiksowy obraz wiata sięga do historii tej formy narracji zgłbiając ją? a? po tkanin z Bayeux opowiadając haftowanymi scenami o triumfie Wilhelma I Zdobywcy. Rozważając androgyniczny charakter współczesnej mody, wplata w wywód przykłady z kultur arktycznych, celtyckich, dawnej mody dworskiej, rozważa wpływ ruchów sufrazystek, emancypantek, feministek, wikaa kwestie cia?a ludzkiego i poci po to, by pokazać, że współczesna moda uniseks jest zaprzeczeniem androgynii wyrażającej ideę p?ni cz?owiecze?stwa i w efekcie staje się wyrazem „idei pustki” (*Targowisko*, s. 72). Zgłbiając fenomen popularności księek Andrzeja Sapkowskiego sięga do czternastowiecznej (cho? spisanej pó?niej) legendy Dyla Sowizdrza?a, umieszczając w tradycji sowizdrzańskiej liczne, obserwowane przez nią, subkultury m?odzie?owe. Nie sposób tu przywoła? wszystkie eseje?wiadczce o niebywale szerokiej wiedzy, wykorzystywanej do krelenia kulturowo-historycznych genealogii współczesnych zjawisk, o?wietlanych wiat?em wcze?niejszych toposów i tradycji.

Podjął tropem genealogicznym [Anna Zadrożyńska](#) [3] starała się obja?nia? współczesne zwyczaje wioteczne. Szukała w nich niezwykoci wiot, tak silnie odczuwanej w dzieci?stwie, a potem bezpowrotnie utraconej. Ten w?tek pojawia się w jej twórczości wcze?nie, już w pracy *Wyrzeczysko* (napisanej wraz z Jackiem Ol?dzkim i Maciejem Cio?kiem, wydanej w Warszawie w 1976 r.), potem rozwijany jest w dwutomowej pracy *Powtarza? czas pocz?tku* (cz. 1 Warszawa 1985; cz. 2 Warszawa 1988), za którą [Anna Zadrożyńska](#) [3] otrzymała nagrodę Ministerstwa Edukacji Narodowej w 1991 r. *Tradycje wiot dorocznych* (Wroc?aw 1997), *Wiaty, za?wiaty* (Warszawa 2000), *Wiotowania polskie* (Warszawa 2002) nale? do fundamentalnych interpretacji polskiej obrz?dowo?ci tradycyjnej. Te publikacje, podobnie jak napisany wraz z Krzysztofem Braunem *Zielnik wiotowa? polskich* (Warszawa 2003), są cz?sto wykorzystywane przez dziennikarzy, którym u?atwiają pokazanie zapomnianych sensów tradycji współcze?nie sekularyzowanych i zbanalizowanych, dotyczących Bo?ego Narodzenia czy Wielkanocy.

Poszukiwanie okruców dawnego?adu kulturowo-społecznego jest dobrze widoczne w jednej z pó?nych prac

Anny Zadrożyńskiej zatytuowanej niemodnymi dziś słowami *Damy i galanci* (Warszawa 2004). Autorka pokazuje w niej dawne konwenanse towarzyskie (dworskie, szlacheckie, mieszczańskie, chłopskie) przekonując czytelnika, że pewne zasady normujące życie społeczne są warte podtrzymania i kontynuacji, by uratować relacje międzyludzkie przed nieprzewidywalnością i osunięciem się w chamstwo. Etymologię tego pojęcia objaśnia w artykule *Krótki szkic o chamstwie* opublikowanym w „Etnografii Polskiej” (t. 40, z. 1-2) wprowadzając czytelnika w swój projekt badań nad chamstwem.

Kultura współczesna zestawiona z opisami dawnych obyczajów jawi się jako pęknięta, nieustrukturyzowana, pozbawiona punktów odniesienia. [Anna Zadrożyńska](#) [3] używa słowa chaos, by opisać porządek jeszcze nienazwany, nieopisany, niezrozumiany, o którym pisała „stan chaosu jest jak zero po rodku matematycznego układu współrzędnych, szansa wszystkiego na osi ujemnej, ale i dodatniej” (*Targowisko*, s. 284). Fascynują ją więc badania przez nią samą, przez jej doktorantów i bardzo licznych magistrantów, stara się wypracować adekwatny język opisu. Inspiracji szuka w różnych dyscyplinach naukowych, niekiedy bardzo odległych, sięgając na przykład do fizyki Fritjofa Capry czy rozważa o zjawiskach fraktalnych. Podsumowaniem tych poszukiwań była zredagowana przez nią praca zbiorowa pod wiele mówiącym tytułem *Pośród chaosu* (Warszawa 2011). Sytuacja badacza poszukującego porządku wśród chaosu nie przeraża ją. Od początku pracy naukowej unika konwencji eksperckiej, a o swoich badaniach pisała „więcej bowiem z tej próby uporządkowania wynika pytanie niż jednoznacznych odpowiedzi, więcej niepokojów niż odczuwanie wyjątkowych spraw, więcej konieczności głębszego badania niż satysfakcji z dotychczas zebranych materiałów” (*Homo Faber*, s. 151).

Takiej etnologii, rozumianej jako wyzwanie poznawcze i przygoda intelektualna, uczyła swoich magistrantów i doktorantów. Profesor [Anna Zadrożyńska](#) [3] wypromowała 158 magistrów i czterech doktorów. Była promotorką niebywale inspirującą, ciekawą nowych tematów, które proponowali studenci, a przy tym umiejącą pomóc w przemierzaniu zupełnie nowych dziedzin badawczych dotyczących takich zjawisk jak *clubbing*, *graffiti*, fabularne gry RPG (*Role Play Games*), fenomen księżniczki Diany i wiele, wiele innych, z którymi mogła się zapoznać przeglądając na stronie internetowej www.etnologia.uw.edu.pl [4] katalog prac magisterskich (umieszczony w zakładce: Biblioteka). Była też recenzentką dziesiątek prac magisterskich, wielu prac doktorskich oraz dorobków habilitacyjnych i profesorskich.

Była nie tylko znakomitym promotorem, ale i charyzmatycznym wykładowcą. Jej wykładów ze *Wstępu do etnologii* z zaciekawieniem słuchały pokolenia studentów warszawskiej etnologii. Wszyscy pamiętają zadawane przez nią *Rozprawy o metodzie* Kartezjusza, która w pierwszych tygodniach pierwszego roku studiów miała nas zachęcić do wzięcia we wszelkie pewniki potoczne i naukowe. Przedmiotem, który gromadził rzesze studentów spoza etnologii były wykłady z *Etnografii Europy* (których główną założeń przedstawiła w artykule *Nowa dziedzina deficytowa – etnografia Europy* opublikowanym w „Etnografii Polskiej” (t.14 (2), 1970). Wykłady te, kreśliły z rozmachem procesy formowania kultury europejskiej, ilustrowane były przezroczymi pokazującymi zachwycające zabytki średniowiecznej Europy. Profesor Zadrożyńska układała zdarzenia w szerokie kulturowo-historyczne panoramy, prezentując teorie długiego trwania i szerokiego zasięgu. W latach osiemdziesiątych przybliżyła studentom teorie Fernanda Braudela, Jacques’a Le Goffa, George’a Duby, Johana Huizingi. Umiejętność zakreślania szeroko ram interpretacyjnych pozwalała jej na uogólnienie mnóstwa historycznych faktów w pasjonujące ciekawe całości, dające studentom poczucie, że zgłębianie informacji tworzy skomplikowane, ale jednak uporządkowane i możliwe do prześledzenia wzory. Te brawurowe syntezы czyniły jej wykłady niepowtarzalnymi i fascynującymi słuchaczy.

Umiejętność ciekawego mówienia o sprawach istotnych powodowała, że od lat siedemdziesiątych prof. [Anna Zadrożyńska](#) [3] była chętnie zapraszana przez dziennikarzy radiowych i telewizyjnych. Szczególnie lubiła audycje radiowe, w których czas antenowy był dla niej i mogła szerzej rozwinąć swoje koncepcje. U progu lat dwutysięcznych była członkiem Rady Programowej Programów Edukacyjnych TV i Polskiego Radia, przez wiele lat współpracowała z Radiowym Centrum Kultury Ludowej, w którym pracowali jej uczniowie.

Prof. [Anna Zadrożyńska](#) [3] uprawiała etnologię, rozumianą jako nauka podlegająca zmianom, rzeczwiście, z definicji otwarta, poszukująca odpowiedzi na nowe pytania badawcze, wypracowująca wciąż nowe kategorie adekwatnie ujmujące dynamikę i skomplikowanie współczesności. Widząc swój dyscyplinę z takiej perspektywy mogła śmiało zadeklarować w rozmowie z prof. Zbigniewem Jasiewiczem opublikowanej w „Ludzie” w 2013 roku: „wydaje mi się, że etnologia idzie w bardzo dobrym kierunku: weryfikuje przede wszystkim terminologię teorii i interpretacji, rozszerza pola badań na obszary istotne dla globalizującego świata, podejmuje dyskusję z innymi dziedzinami nauki” (*Wydaje mi się*, s. 329). To optymistyczne przekonanie, niepodzielane przez wielu etnologów jej pokolenia, jest programem działania uczniów i uczennic Profesor Anny Zadrożyńskiej

wytuczających nowe nurty badawcze etnologii na Uniwersytecie Warszawskim i poza nim.

Od 1966 roku była członkiem warszawskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, a w 1974 została wybrana Wiceprezesem Zarządu Oddziału. W l. 1989 - 93 należała do NSZZ „Solidarność”, w stanie wojennym zajmowała się kolportażem prasy podziemnej.

Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1983) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2001).

W 1963 r. wyszła za mąż za Piotra Barćza (1922 – 1991) cenionego artystę fotografika, autora licznych zdjęć przedstawicieli polskiej i zagranicznej kultury, sztuki i polityki. W roku 1972 rozwiodła się. Nie miała własnych dzieci; pozostawiła po sobie szerokie grono uczniów, dla których była intelektualną matką.

[Anna Zadrożyńska](#) [3] zmarła nagle 30 III 2014 w Warszawie, gdzie została pochowana na Cmentarzu Bródnowskim w grobie rodzinnym.

Spis publikacji Anny Zadrożyńskiej (Zadrożyńskiej-Barćz) [pod tym nazwiskiem publikacje z lat 1963-1975] dostępny jest w bazie Polskiej Bibliografii Naukowej (PBN). Jej artykuły opublikowane w „Etnografii Polskiej” są dostępne pełno tekstowo na stronie internetowej www.cyfrowaetnografia.pl [5].

Selected publications

Artykuły prof. Zadrożyńskiej dostępne w Bibliotece Cyfrowej PIA

[Spis publikacji prof. Anny Zadrożyńskiej](#) [6]

[Materiały do studiów nad genezą teatru / ETNOGRAFIA POLSKA 1967 t.11](#) [7]

[Fenomenologiczna koncepcja historii i kultury. Zastosowanie w polskich badaniach etnograficznych / ETNOGRAFIA POLSKA 1968 t.12](#) [8]

[Podobieństwo separatyzmu kulturowego w Irlandii / ETNOGRAFIA POLSKA 1969 t.13 z. 2](#) [9]

[Irlandia - dwa państwa, dwa narody / ETNOGRAFIA POLSKA 1970 t.14 z. 2](#) [10]

[Irlandzka kultura narodowa: zespół zanikających treści / ETNOGRAFIA POLSKA 1970 t.14 z.1](#) [11]

[Nowa dziedzina deficytowa - etnografia Europy / ETNOGRAFIA POLSKA 1970 t.14 z.2](#) [12]

[Homo faber i homo ludens. Próba modelowego ujęcia kultur tradycyjnej i współczesnej / ETNOGRAFIA POLSKA 1983 t.27 z.2](#) [13]

[Zasady eskimoskiego systemu klasyfikacji ludzi / ETNOGRAFIA POLSKA 1983 t.27 z.1](#) [14]

[Antropologiczne problemy kultury współczesnej / ETNOGRAFIA POLSKA 1991 t.35 z.1](#) [15]

[Założenie badań nad mitologią narodów / ETNOGRAFIA POLSKA 1985 t.29 z.1](#) [16]

FRAGMENTY Z WYWIADU Z PROF. ZADROŻYŃSKĄ, LUD, T. 97, 2013, S. 319-332 „WYDAJE MI SIĘ, ŻE ETNOLOGIA IDZIE W BARDZO DOBRYM KIERUNKU...”.

ODPOWIEDZI NA PYTANIA ZBIGNIEWA JASIEWICZA

(...) Kto spośród nich [profesorów] był osobą ważną dla Pani Profesor? Który z nich gotowa jest Pani nazwać swoim mistrzem?

Mistrzem? A wi?c wzorem? Nie, kogo? takiego nie spotka?am. Natomiast spotka?am ludzi, którzy na pewno mieli wp?yw na moje naukowe poczynania, którzy otwierali mi umys?, inspirowali, rozwijali. Oni te? wcale nie wymagali bezwzgl?dnej akceptacji swoich pomys?ów czy kontynuowania swoich dokona?. I tylko w tym sensie mog? powiedzie?, ?e mia?am trzech mistrzów.

Profesor Witold Dynowski. Mistrz to by? szczególnie, nie sposób bowiem nazwa? go wielkim uczonym, ale wy?tkowym cz?owiekiem na pewno. Jako uczyony, mia? w swoim dorobku niezwykle interesuj?ce dzie?a powsta?e w czasach jego m?odo?ci w Wilnie. Po wojnie nie wkroczy? ju? na ?cie?k? bada?, lecz interpretowa? badania innych z najdoskonalszego punktu widzenia, za jaki uwa?a? antropogeografi?, dyfuzjonizm i szko?? kulturowo-historyczn?. Nie to jednak w jego dzia?alno?ci dydaktycznej by?o najistotniejsze – on odkrywa? przed nami, m?odymi, rozleg?e czasowo i przestrzennie horyzonty dzia?a? cz?owieka, wspó?istnienia i wspó?dzia?ania kultur. W porównaniu z md?ymi interpretacjami marksistowskiej dialektyki w polskim wydaniu, by?o to ods?aniem tajemnic kontynentów, dziejów i cz?owieka. Nie sposób by?o si? temu oprze?. On apelowa? do wyobra?ni.

[Zofia Sokolewicz](#) [17] (Szyfelbejn) w 1959 roku wróci?a do Warszawy po rocznym pobycie w Anglii, przywo??c ze sob? wie?ci z funkcjonalistycznego o?rodka Wielkiej Etnologii, namaszczona osobist? znajomo?ci? z najwi?szymi uczonymi ?wiata nauki. Entuzjastka Bronis?awa Malinowskiego, aposto?ka Raymonda Firtha, pokazywa?a nam, naukowym smarkaczom, sens teorii o charakterze synchronicznym, konieczno?? wkroczenia na teren filozofii, ?eby rozwa?anie procesów historii uzyska?o prawomocny wymiar. Nie negowa?a my?lenia historycznego, ale je uzupe?nia?a zupe?nie inn? perspektyw?. Zapewne i j? mog? nazwa? swoj? mistrzyni?.

Jacek Ol?dzki dzia?a? po cichu i podst?pnie. By? przede wszystkim kontestatorem dokona? wielu uczonych. By? te? ci??ko pracuj?cym badaczem i nietuzinkowym my?licielem. W kontaktach nie by? ?atwy, ale to by?y cenne spotkania. Nauczy? mnie krytyki w?asnych dokona?, formu?owania rygorystycznych kryteriów, których w nauce nie mo?na bagatelizowa? (chocia?, bywa?o, sam je lekcewa?y?). Jemu zawdzi?czam ?wiadom? samodzielno?? my?lenia, szukanie uzasadnie? w?asnych opinii, mo?liwo?? dyskusji z opiniami innych. To by?a trudna szko?a...(..)

Zainteresowania naukowe Pani Profesor, jak s?dz?, daj? si? umie?ci? w trzech blokach tematycznych: 1. rozwa?ania nad teori? kultury i metodami etnologii/antropologii kulturowej; 2. studia z zakresu etnologii Europy, rozpi?te mi?dzy Irlandi? i Macedoni?; 3. prace nad wspó?czesn? kultur? wybranych ?rodowisk w Polsce, obejmuj?ce równie? wa?ne dzisiaj elementy kultury tak zwanej tradycyjnej. W jaki sposób Pani Profesor porz?dkuje tematyk? swoich bada?? Co spowodowa?o wybór takich w?a?nie obszarów badawczych?

Wed?ug mnie wszystkie te obszary, wymienione tu przez Szanownego Pana Profesora, nale?? do jednego wielkiego problemu, który nazywam antropologicznymi interpretacjami kultury Europy i Polski. Ale spróbuj? jako? to wyja?ni?.

Ad 1. Rozpoczynaj?c studia na etnografii wkroczy?am w kr?g koniecznych decyzji: kolekcjonowanie szczegó?ów albo szukanie regu?. Jestem i dzisiaj przekonana, ?e nie jest to poprawna w nauce alternatywa. Ka?de badanie i ka?da interpretacja wymagaj? podstawowej refleksji teoretyczno-metodologicznej. Dobrze, je?eli owa refleksja mo?e by? pog??biona i krytyczna, otwarta na korekty w?asne i cudze. O to w?a?nie stara?am si? w tekstach o fenomenologii czy o mitologii narodowej, a tak?e wtedy, gdy szuka?am „deficytowych dziedzin etnografii”. By?o to poszukiwaniem samookre?lenia si? teoretycznego i prób? zdefiniowania obszarów badawczych, które mo?na by opisa? poj?ciami rozwa?anych teorii. Dzisiaj widz?, ?e realizacja tych planów purystycznych powi?za? teorii i bada? wymkn??a mi si? spod kontroli. Natomiast zainfekowanie umys?u pewnymi kategoriami interpretacyjnymi pozwoli?o na intuicyjn? selekcj? materii badawczej i wybór obszarów kultury najbardziej charakterystycznych dla mojej ciekawo?ci.

Ad 2. Tym obszarem jest kultura Europy w ca?ej jej g??boko?ci czasowej i rozleg?o?ci terytorialnej, lecz ogl?dana g?ównie z perspektywy Polski. W latach sze??dziesi?tych (ubieg?ego stulecia) pisanie o narodowych i kulturowych procesach i konfliktach w Polsce nie by?o mo?liwe. Wówczas dzieje jednego z europejskich narodów – Irlandii – dostarczy?y mi wspania?ego pola do pokazania skomplikowanej historii narodu, politycznie i ekonomicznie zdominowanego przez obce imperium, ale zawsze zachowuj?cego w?asn?, autonomiczn? to?samo?? kulturow?. Niestety, wówczas jeszcze nie by?am w stanie wyj?? poza proz? ekonomii i polityki, chocia? a? si? prosi?o, aby si?gn?? znacznie g??biej do literatury, muzyki, opowie?ci, mitologii. Wyjazd do Irlandii nie by? wtedy mo?liwy. Drugim polem poszukiwa? wcale nie by?a Macedonia, a nawet nie Europa, lecz lektury o kanadyjskich Eskimosach. To konieczny przerywnik dla wyobra?ni, który pozwala? mi uzyska? pewien niezbdny dystans do tego, co ju? zebra?am i do tego, co by?o przede mn?. Odmienno?? tej kultury od europejskich rozwi?za?, jej

osadzenie w ekstremalnych warunkach klimatycznych i środowiska naturalnego, specyfika organizacji codziennoci i wiutowania zmuszają do zastanowienia się w?anie nad Europ?. Dlatego w latach siedemdziesiątych pojechałam do Francji, do Szwecji, dopiero potem do Macedonii, a jeszcze póniej do Algierii. Wtedy poj?am, ?e sednem kultury mog? by? dzia?ania ludzi podejmowane i skupione wokó? odmiennie kategoryzowanych jako?ci czasu: ?wi?ta i codziennoci. To by?o niez?e i p?odne pole bada? i refleksji. A wi?c powróci?am do Europy i do Polski.

Ad 3. To trzecie pole naukowych poszukiwa?, wyodr?bione przez Pana Profesora, w?aciwie ca?y czas od uko?czenia studiów n?ci?o mnie swoim urokiem i chyba zawsze by?o kontekstem i bada?, i refleksji. Przecie? wszystkie badania terenowe przeze mnie prowadzone – te na Podlasiu, w Koszali?skim, potem w FSO na ?eraniu – by?y badaniami tera?niejszo?ci i wspó?czesnych obrazów czy przetworze? kulturowych impulsów przesz?o?ci. Zw?aszcza te, które opisywa?y ?wiutowania i codziennoc?. Zawsze by?y to poszukiwania zwi?zków tego, co dawne z tym, co wspó?czesne. Niech wi?c b?dzie: szuka?am relacji tradycji ze ?wiatem dzisiejszym.

I w?anie to ostatnie powi?zanie, proces kontynuacji, przetworze?, odrzucenia i akceptacji pewnych kulturowych tre?ci mo?liwych do odnalezienia w Europie (i w Polsce) dzi? wydaje mi si? bardzo istotny. Teraz mam czas na to, ?eby powoli szuka? najistotniejszych zdarze? i ich kontekstów zapisanych w europejskich dziejach, które na wyra?nych wspó?cze?nie nurtach globalizuj?cej si? kultury odcisn??y swoje pi?tno. Zapewne by?o to „chrze?cija?stwo”, pr?d wielorakich tre?ci, idei, instytucji, zorganizowa?, mo?liwo?ci. Staram si? zrozumie? jego specyfik?, odtworzy? jego europejskie korzenie, podwa?y? (co podpowiada mi intuicja) potoczne przekonanie o genezie „Europy” wyros?ej z chrze?cija?skich korzeni. By? mo?e wtedy rozja?ni si? obraz wspó?czesnej kultury, pozornej jej nieuporz?dkowania, przypadkowo?ci, laicko?ci, bezideowo?ci itp.(...)

Warto?ci sta?y si? g?ównym przedmiotem bada? i kategori? wyja?niaj?c? w ksi??ce Zawarcie ma??e?stwa. Analiza systemu warto?ciowania (1974). W zako?czeniu tej ksi??ki znalaz?a si? zapowied? dalszych bada? nad systemami warto?ciowania, uznanymi za klucz do teorii kultury. W jakim stopniu Pani Profesor t? zapowied? zrealizowa?a?

Chodzi?o o warto?ciowania, nie o warto?ci, a wi?c o ?wiadome i nie?wiadome, tkwi?ce w kulturze kryteria wyboru ?yciowego partnera lub partnerki. Porównanie materia?ów z wiosk podlaskich i koszali?skiego PGR-u stwarza?o, jak mi si? zdawa?o, szans? odkrycia sensu zaistnienia ma??e?skich powi?za?. Nie ukrywam, ?e wówczas ten problem w pewien sposób wynika? z moich prywatnych do?wiadcze?. Nadal te? wydaje mi si?, ?e ka?dy dokonywany wybór ma jakie? korzenie ?wiadome i nie?wiadome, a te ostatnie wynikaj? z ?yciowej drogi, a wi?c z kultury. Czy owe kryteria wyboru to klucz do teorii kultury? Mo?e, dzi? na pewno nie zaryzykowa?abym tak jednoznacznej tezy, ale i wtedy, prawie pó? wieku wcze?niej, o tym nie my?la?am. Natomiast s?dz?, ?e przygl?daj?c si? ?cie?ce wyborów poszczególnych ludzi, zw?aszcza tych, którzy maj? za sob? bardzo trudne sytuacje ?yciowe, mo?na dotrze? do istotnych informacji o kulturowych zasadach dzia?ania, mo?na te? próbowa? je sformu?owa?. To by?aby teoria, teoria kultury. Tylko ?e j?zyk tej teorii kultury wymaga bardzo wielkiej precyzji. Ja go nie znam.

A tak na marginesie: s?dz?, ?e ca?y czas realizuj? tamte poszukiwania, chocia? nie deklaruj? tego explicite.(...)

Wa?ne dla ca?ej polskiej humanistyki by?o przet?umaczenie przez Pani? Profesora dzie?a Émila Durkheima, Elementarne formy ?ycia religijnego (1990). Napisa?a Pani, ?e w t?umaczenie to w?o?y?a nie tylko wiele wysi?ku, ale i emocji. Jakie to by?y emocje?

Dzie?o Durkheima to wielki tekst, nie tylko d?ugi, ale i wymagaj?cy dog??bnego zrozumienia, dok?adnego pod??ania za skomplikowanym wywodem autora, po to, aby w ko?cu ujrze? bardzo prost? prawd?. Ale ta prosta prawda nie jest prostacka, tak jak j? bardzo cz?sto pokazuj? socjologowie. Ma tak? g??bi?, w której, jako t?umaczka, zanurza?am si? stopniowo odkrywaj?c pi?kno intelektu autora, urok jego koncepcji, wspania?y j?zyk. Jednym s?owem zachwy?am. To by?y te emocje: intelektualne i estetyczne. Do tej pory nie spotka?am naukowego tekstu cytuj?cego Durkheima, gdzie ta g??bia by?aby pokazana. Banalno?? tych komentarzy ukazuje niezrozumienie, mo?e nawet i niech?? do nie?atwych koncepcji nauki. Durkheim jest po prostu trudny, ale mo?na te? wykorzystywa? tylko powierzchowne warstw? jego koncepcji. I tak si? w?anie dzieje.

W dorobku Pani Profesor wyró?nia si? cykl artyku?ów, które zwrócone s? ku etnologii/antropologii polskiej i odpowiadaj? na jej potrzeby. S? to Fenomenologiczna koncepcja historii i kultury. Zastosowanie w polskich badaniach etnologicznych (1968); Nowa dziedzina deficytowa – etnografia Europy (1973); Za?o?enia bada? nad mitologi? narodow? (1985b); Antropologiczne problemy kultury wspó?czesnej (1991) oraz W poszukiwaniu codziennoci (2003). Sk?d ten zamys? wskazywania metod i przedmiotów bada?

przydatnych polskiej etnologii/antropologii kulturowej?

O tym już wspomniałam w odpowiedzi na jedno z wcześniejszych pytań Pana Profesora. Dla mnie każde działanie naukowe wymaga określenia puli możliwych analizy analityczno-interpretacyjnych. Te artykuły byłyby takimi próbami. Zapewne sama sobie nie formułowałam tego tak dobitnie i skrupulatnie, ale propozycja ich napisania, początkowo od prof. Dynowskiego, potem powierzona z projektami badawczymi realizowanymi w Katedrze, zmusiła mnie do uporządkowania myślenia i skonkretyzowania tego w postaci artykułów.

Księżki: Wyrzeczysko. O wiązaniu w Polsce (1976); Powtarza czas początku, cz. 1: O wiązaniu dorocznych wiat w Polsce (1985a); Powtarza czas początku, cz. 2: O polskiej tradycji obrzędów ludzkiego życia (1989) i kilka innych, pięknie wydanych, uznaje Pani Profesor za prace popularnonaukowe. Czy dlatego, że często stosowano w nich metafory i próby odczytywania znaczeń ukrytych? Jak postępuje, aby poszukiwania „utraconej” lub „zredukowanej” wiadomości badanych społeczności nie zastąpiły własnymi wyobrażeniami badacza? Czym powinny być i czemu służą księżki popularnonaukowe?

Zacznę od końca. Księżki popularnonaukowe mogłyby być książkami naukowymi, gdyby uczeni pisali swoje dzieła językiem normalnym. Oczywiście, są dyscypliny nauki, które wymagają wykorzystania metafizyki, ale humanistyka do nich nie należy. Nawet matematycy, fizycy i filozofowie publikują teksty zrozumiałe dla ludzi o pewnym minimum wiedzy, natomiast skompleksiali humaniści unikają tego jak ognia. Moje księżki zostały nazwane popularnonaukowymi nie przeze mnie, ale przez humanistyczne otoczenie. Były wydane przez wydawnictwa nie-naukowe, a to jednoznacznie podważa ich „naukowość”. Poza tym nie mają przypisów, tej wiązanej formy tekstów naukowych. Mnie jest to obojętne, jak je zaklasyfikowano. Natomiast ta etykieta dowodzi zaściankowości środowiska. Dobry tekst popularnonaukowy, według mnie, niczym się nie różni od dzieła naukowego. A co czyni, żeby informacji z badań nie zdominowały własne wyobrażenia badacza? Nie wiem, może wystarczy pokora wobec faktów i dystans do własnej mądrości? (...)

Ostatnio opublikowana pod redakcją Pani Profesor księżka nosi tytuł: Poóród chaosu. Antropologiczne refleksje nad współczesnością (2011). Zaproponowała Pani, aby chaos uznany został „za wstępną, charakterystyczną cechę współczesnej kultury w globalizującym się świecie”. Czy osadzenie nas „poóród chaosu” i pominięcie wszystkiego tego, co broni nas przed zamętem, nie stworzy jednak wrażenia, że kultura współczesna jest cała i tylko chaosem?

W swoim wstępnym, jak mi się wydawało, wytłumaczyłam pojęcie chaosu. W tytule wspomnianej przez Pana Profesora księżki chaos to nie bałagan. To stan wyjatkowy (choć nie nienormalny), którym zajmują się głównie matematycy, fizycy i filozofowie, próbując go opisać za pomocą kilku teorii (np. teorii ergodycznej, dynamiki nieliniowej, fraktali). Dla mnie są to wspaniałe inspiracje, prowadzące do refleksji (nie zmatematyzowanej) nad kulturą i umoliwianiem jej choć trochę nie tylko jej rozumienie, lecz nawet przewidywanie.

Pozornie zdystansowana, unikająca polemiki i tępym konferencji, jest Pani Profesor zaangażowana w sprawy ludzi. Wartości są dla Pani ważne nie tylko w działaniu naukowej. Kulturę współczesną zajmuje się Pani także z intencją jej naprawy. Jakimi są możliwości oddziaływania badacza i nauki na naszą kulturę i życie społeczne?

Rzeczywiście, nie uczestniczę w tępym spotkaniach dlatego, że gubię się w tępocie. To taka „osobnicza saba”. Natomiast nigdy bym siebie nie poszła o chęć naprawy kultury. Przeciwnie, naprawdę uznaję prawo do zadziwiających, ekstremalnych nawet zachowań, co nie znaczy, że wszystkie je akceptuję lub że je lubię. Przez dwa semestry prowadziłam dla studentów zajęcia z „antropologii chamstwa”. Nie chodziło mi o naprawę rzeczywistości, lecz o zrozumienie istoty zjawiska, chyba odwiecznego. Każde badawcze działanie, tak jak każde spotkanie ludzi, jest jakiejś kreacją czegoś nowego. W tym sensie kultura bezustannie się kreuje, a jej poznawanie i rozumienie może przynosić satysfakcję, a nawet wiedzę o sposobach na niekonfliktowe współistnienie. Wiat i kultura, to znaczy ludzie, podążają swoimi, najczulszymi krętymi torami, tworząc obrazy o zróżnicowanych barwach, konstrukcje o zadziwiających kształtach – i piękne, i paskudne – nigdy tylko obrzydliwe, nigdy tylko śadne. Możemy to poznawać.

„Studenci o nietypowych zainteresowaniach dostawali szansę realizowania własnych pomysłów” – napisały o seminarium Pani Profesor [Anna Malewska-Szażygina](#) [18] i [Magdalena Radkowska-Walkowicz](#) [19], podkreślając postawę otwartości i cechując. Czym było i pozostaje dla Pani nauczanie i kontakt ze studentami?

Odpowiem jednym słowem: tortura! Ale to tortura masochisty – ja to lubię. Samotorturowanie polega o tu nie tylko na konieczności dokądnego przygotowywania zajęć, lecz przede wszystkim na zrozumieniu osobowości studenta, z którym przyszedł mi pracować. Taka indywidualna opieka naukowa wyczerpuje, wymaga przecież uruchomienia empatii i przygotowania naukowych propozycji. A jeżeli na seminarium jest prawie 30 studentów, to problem wyczerpania psychicznego jest nieuchronny. A jednak, poza tym wszystkim, mam uczucie ogromnej, wręcz nieprzebranej sympatii do absolwentów etnologii, którzy dawali mi z siebie co najmniej tyle, co ja im. Pozwolili mi nie zasklepić się we własnym myśleniu, dawali nadzieję na lepszy świat. Praca na uczelni to szansa, żeby się psychicznie nie zestarzeć. I za to dziękuję studentom przy każdej okazji.

Zajmuje Pani Profesorko wyjątkowe miejsce w ogólnopolskim środowisku etnologicznym, wyznaczone podejmowaniem problematyki badań, stosowanymi metodami, zaangażowaniem w popularyzację nauki. Jakie z tego miejsca mogą paść uwagi dotyczące kierunków zmian w polskiej etnologii w ostatnich kilkudziesięciu latach i jej perspektyw?

Wydaje mi się, że etnologia (najwięcej wiem o warszawskiej) idzie w bardzo dobrym kierunku: weryfikuje przede wszystkim terminologię teorii i interpretacji, rozszerza pola badań na obszary istotne dla globalizującego się świata, podejmuje dyskusję z innymi dziedzinami nauki (nie tylko humanistyki), selekcjonuje teorie. Ogromną barierą, chyba nie do pokonania, jest struktura instytucji naukowych, Akademii, a zwłaszcza uniwersytetów. Anachroniczny podział na wydziały zamurowuje inicjatywy i finanse. Z trudem udaje się omijać zapory dla sensownych pomysłów, na ogół wszystko służy utrzymaniu stagnacji. Podoba mi się ostatni pomysł (w Warszawie) nawiązania kontaktu z biznesem i propozycja takiej współpracy. Nieuchronnie prace czysto naukowe muszą zacząć współistnieć z pragmatycznymi badaniami na użytek instytucji publicznych, samorządowych i biznesu. Są już tego symptomy, chociaż ten kierunek wymaga istotnych zmian w strukturach uczelni.

Dziękuję pismu LUD za pozwolenie na publikację powyższych materiałów.

Source URL: <https://dev.etnologia.uw.edu.pl/en/node/1991>

Links

- [1] http://bibliografia.icm.edu.pl/g2/main.pl?lang=pl&imie=Anna&nazwisko=Zadro%BFy%F1ska&id_r odzaju_rola=&a=1&rok=0&rokdo=0&id_tytułu_dokonania=&id_jezyka=&lim=10000&ord=3&search=Szukaj&mod=q
- [2] <http://www.barbarzynca.com/1-19-2013>
- [3] <https://dev.etnologia.uw.edu.pl/en/instytut/ludzie/pracownicy/anna-zadrozynska>
- [4] <http://www.etnologia.uw.edu.pl/>
- [5] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/>
- [6] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=4650&dirids=1>
- [7] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=565&dirids=1>
- [8] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=571&dirids=1>
- [9] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=622&dirids=1>
- [10] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=651&dirids=1>
- [11] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=635&dirids=1>
- [12] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=652&dirids=1>
- [13] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=1015&dirids=1>
- [14] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=1005&dirids=1>
- [15] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=1283&dirids=1>
- [16] <http://www.cyfrowaetnografia.pl/dlibra/doccontent?id=1100&dirids=1>
- [17] <https://dev.etnologia.uw.edu.pl/en/instytut/ludzie/pracownicy/zofia-sokolewicz>
- [18] <https://dev.etnologia.uw.edu.pl/en/instytut/ludzie/pracownicy/anna-malewska-szalygin>
- [19] <https://dev.etnologia.uw.edu.pl/en/instytut/ludzie/pracownicy/magdalena-radkowska-walkowicz>